ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕದನಗಳು. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಿಂದ ಸರಿದು ಹೋದರೂ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ನೆನಪುಗಳು. ನೆನಪುಗಳಿಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲ..

ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೋ ಹುಡುಗ? ಹೇಗಿದ್ದಾನೋ? ತಂತು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಕಡಿದು ಹೋಯ್ತು. ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಬರೀ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಮಾತ್ರಾ ಅಲ್ಲ, ಅಕ್ಕನಂತೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯಮಯಿಯಾಗಿದ್ದ ಅತ್ತಿಗೆ, ಮನೆಯ ಬೆಳಕಿನಂತಿದ್ದ ಅಣ್ಣನ ಮಗ, ಎಲ್ಲರೂ ಕಳೆದು ಹೋದರು. ಕಣ್ಣದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋದರು. ಮೊದಲೇ ಜರ್ಝರಿತಳಾಗಿದ್ದ ಅಮ್ಮ ಈ ಆಘಾತದಿಂದ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದಳು. ಅತ್ತಿಗೆಯದಾದರೂ ತಪ್ಪೇನಿದೆ? ಅವಳದಾಗಿದ್ದ, ಅವಳನ್ನು ಈ ಮನೆಗೆ ಜೋಡಿಸಿದ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದ ಮುಖ್ಯವಸ್ತುವೇ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇನು ಉಳಿದಂತಾಯ್ತು? ಮುದಿ ಅತ್ತೆಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವಳು ತಪಸ್ವಿನಿಯಂತೆ ಜೀವನ ಸವೆಸಲಿ ಎನ್ನಲು ಯಾವ ಹಕ್ಕು ತಮಗಿತ್ತು? ಇರುವ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನ, ಅಥವಾ ಅವಳ ಹಿತವರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ ತೀರ್ಮಾನ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ಅತ್ತಿಗೆಯ ದೊಡ್ಡ ಭಾವ ಬೆಂಗಳೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದಾಯ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಬಂದ್ಬಿಡು ಅಲ್ಲಿಗೇ. ಮಗನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಊರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೀನು ಯಾವುದಾದ್ರೂ ಕೆಲಸ ಹುಡುಕ್ಕೋಬಹುದು. ಹೊಸ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹಳೇದನ್ನ ಮರೆಯೋದು ಸುಲಭ ಅಂದಿದ್ದರಂತೆ ಅವಳ ಭಾವ. ಶಂಖದಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತೀರ್ಥವೇ ತಾನೇ? ಅತ್ತಿಗೆಯ ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಗಂಡು ಸಂತಾನ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಡುಗೆಯ ಗುತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವರು ಈ ಮಗಳ ಜೊತೆ ಇರುವುದು ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಯ್ತು. ಅವಳ ಪಾಲಿಂದು ಏನುಂಟೋ ಅದನ್ನ ಭಾಗ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಬಿಡಿ ಅಂತ ನಾವು ಕೇಳಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದ್ದನ್ನ ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ರೂ ಸೈ. ಮುಂದೆ ಈ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ತನಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲ, ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ್ದು ಸಂದಿದೆ ಅಂತ ಬರೆದು ಕೊಡ್ತಾಳೆ ಪಂಚಾತಿಕೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಭಾವ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಭ್ರಮೆ ಹಿಡಿದವರಂತಾಗಿದ್ದರು ರಾಧಮ್ಮ. ಮಗ ನಡುನೀರಲ್ಲಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮೊಮ್ಮಗನ ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಈ ಶೋಕ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇನೋ ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಕಲ್ಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ದೇವರು. ಇದೇ ಊರಲ್ಲಿರುವ ಅಪ್ಪನ ಮನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಅಂದರೆ ಅದೊಂದು ವಿಧ. ದಿವಸಾ ಅನ್ನುವಂತೆ ಮೊಮ್ಮಗನ ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಬಹುದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೂ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಎನ್ನುವ ನಂಟು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂಲಕ್ಕೇ ಬಂದಿದೆ ಗಂಡಾಂತರ. ಎಲ್ಲೋ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವವರು ಮತ್ಯಾಕೆ ಈ ಕಡೆ ಮಕ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ? ಏನು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ? ಅಂತಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅರೆಕ್ಷಣ ಮನಸ್ಸಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿ ಮರೆಯಾದ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮಗನೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ರಾಧಮ್ಮ,

ನಂಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ದೇವರ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ಹೌದು ಕಣೋ. ಸೌಟು ಹಿಡ್ಕಂಡು ಮನೆ ಮನೆ ಮೆಟ್ಲು ಹತ್ತಿಳೀತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದೆಸೆ ತಿರುಗಿದ್ದು ನೋಡು. ಕೂತು ತಿನ್ನೋ ಯೋಗ ಒದ್ಗಂಡು ಬಂತು. ಮನೇಲಿ ಸೇವೆ ಮಾಡೋಕೆ ಮಗಳು. ಮುದ್ದು ಮಾಡೋಕೆ ಮೊಮ್ಮಗ. ಯಾರ ಹಿರೀಕರು ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಆಸ್ತಿ? ನಂದು.., ನಂದು.. ಅಂತ ಬಡಿದಾಡೋದೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಭ್ರಾಂತು..

ಹಂಗ್ಯಾಕೆ ಯೋಚ್ನೆ ಮಾಡ್ತೀಯೇ? ನಿನ್ನ ಸೊಸೆ, ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗ. ಅವರ ಹಕ್ಕು ಅವರು ತಗಂಡಿದಾರೆ

ಯಾವ ಸೊಸೇನೋ. ಯಾವ ಮೊಮ್ಮಗನೋ? ಇನ್ನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಕ ನೋಡ್ತೀನನೋ? ಊರೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗ್ತಿದಾರಲ್ಲ, ನಂಗಂತೂ ಮತ್ತೆ ನೋಡೋ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ..

ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತಾ? ದೇವರಾಣೆಗೂ ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಂದ ಮರೆಯಾದವರು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಮರೆಯಾಗಿ, ಅದು ಆಗಿದ್ದೂ ಹಾಗೇನೇ..

ನಿನ್ನ ಕೀಟಲೆ
ಗರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ
ಬರಿಗಾಲ ನಡಿಗೆಯಂತೆ
ಅಂಗಾಲಿಗೆ ಹಿತ
ಮನಸು
ಇಬ್ಬನಿಯಿಂದ ತೊಳೆದ
ಪಾದದಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛ

-ಮೂಚಿ

ಈಶ್ವರ

ಅತ್ತಿಗೆಯ ಪಾಲಿನ ಎರಡು ಎಕರೆ ಅಡಿಕೆತೋಟ, ಒಂದು ಎಕರೆ ಗದ್ದೆಯ ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮೊದಲಿಗೆ ನೆನಪು ಬಂದಿದ್ದು ಮಾವ ಶೀನಪ್ಪಯ್ಯ. ಕೈಗಡದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಇಸಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೊಟ್ಟು ತೀರಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಾಗೆ ತೀರಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಮರ್ಯಾದೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಂಜಸವಾದದ್ದು. ಈ ನೆವದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇಡೀ ಜೀವ ಆ ಕಡೆ ಎಳೆಯಿತು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಗಾಲಿಟ್ಟಿತು. ತೀರಿಸುವ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಮಾವ ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಇಲ್ಲ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ದುಡ್ಡಿನ ವ್ಯವಹಾರ. ತಾಯಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಅಗಲಿಸುವ ತಾಮ್ರದ ದುಡ್ಡು ಮಾವ, ಅಳಿಯನ ನಡುವೆ ವಿರಸ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರೆ? ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆಯ ವ್ಯವಹಾರ ಅಂದರೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಇಲ್ಲವೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲ? ಮಾವ ಈ ದುಡ್ಡನ್ನು ಬಡ್ಡಿಗೆ ತೆಗೆಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ತಾನು ಬಡ್ಡಿ ಸಮೇತ ಹಣ ತೀರಿಸಬೇಕಾದ್ದು ನ್ಯಾಯ ತಾನೇ? ಚೂರು ಎಡವಟ್ಟಾದರೂ ಹೆಂಡತಿಯ ಮನೆಯವರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಸಸಾರ. ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡಿನ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಬಾರದು ಎನ್ನುವ ನೀತಿ ಮಾತು ರಾಮಚಂದ್ರನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು. ಅಮ್ಮನನ್ನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಲಹೆ ಕೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಅವಳ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ಥಿಮಿತದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಬೇಡ, ಯಾರ ಹಂಗೂ ಬೇಡ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ರಾಮಚಂದ್ರ. ಮಾವ ಬಡ್ಡಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಹೊಂದಿಸುವುದಾದರೆ ತಾನೇ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮರ್ಯಾದೆ ತಾನೇ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಗುರವಾದಂತಾಯ್ತು. ಅಡಿಕೆಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ, ದುಬಾರಿ ಬಡ್ಡಿಯ ಸಾಲ ತೆಗೆದು, ಅತ್ತಿಗೆಯ ಪಾಲಿನದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಕುರಿತು ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಪತ್ರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದು

ಒಳ್ಳೇ ಮನಸ್ಸಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡಿ ಅಮ್ಮಾ. ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಗ ಈ ಮನೆಯ ಹೆಸರು ಉಳಿಸೋ ಹಾಗೆ ಅವನನ್ನ ತಯಾರು ಮಾಡ್ತೀವಿ ಅಂತ ನಾನು ಮಾತು ಕೊಡ್ತೀನಿ. ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ್ಲೂ ಯೋಚ್ನೆ ಮಾಡಿ ಈ ನಿರ್ಧಾರ ತಗಂಡಿದ್ದಲ್ವಾ? ಭವಾನಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಲೋಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊತ್ತಾಗ್ಲಿ, ಅವಳ ದುಃಖ ಮರೀಲಿ. ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ರೆ ಕೊರಗಿ ಕೊರಗಿ ಸಾಯ್ತಾಳೆ ಅವ್ಳು..

ಆಯ್ತಪ್ಪಾ ಆಯ್ತು. ಇನ್ನಾರೂ ಆ ದೇವ್ರು ಒಳ್ಳೇದು ಮಾಡ್ಲಿ., ಅವನಿರೋದೇ ಹೌದು ಅಂತಾದ್ರೆ...

ಅಷ್ಟು ದೂರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕಳಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ರಾಮಚಂದ್ರ. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ದುಃಖದ ಕಡಲು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಯಾವತ್ತಾದರೂ ಈ ಮನೆ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ನಗು, ಕೇಕೆ, ಗದ್ದಲಗಳಿಂದ ಲಕಲಕಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು ನಾಗಶ್ರೀ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ. ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಮುಖ ನೋಡಿ ಅಮ್ಮ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಾಳು. ನಾಳಿನ ಭರವಸೆಯೇ ಬದುಕಿನ ಆಸರೆ. ಇವತ್ತು ಇರುವ ಕಷ್ಟ ನಾಳೆಗೆ ಸರಿಯಾದೀತು ಎನ್ನುವ ಕನಸಿನ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುವುದೇ ಇವತ್ತಿನದನ್ನು ಮರೆಯುವ ದಿವ್ಯೌಷಧಿ.

(ಸಶೇಷ)